

Utbildningsutvärdering med extern bedömning vid Göteborgs universitet
2022-06-14

Bedömarutlåtande för huvudområdena Svenska språket och Svenska språket med inriktning mot språkkonsultverksamhet vid Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet

Inledning

Bedömaregruppen som presenteras nedan har haft i uppdrag att göra en utbildningsutvärdering utifrån de riktlinjer som finns vid Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet. I den vägledning som gäller utbildningsutvärdering 2017–2023 fastslås att det övergripande syftet med utvärderingen är att den ska bidra till att utveckla kvaliteten på institutionens utbildningar och kontrollera att det interna kvalitetsarbetet fungerar. Utvärderingen är tänkt att gynna en kultur där de anställda känner delaktighet, ansvar och engagemang för kvaliteten på institutionens utbildningar.

Bedömaregruppen har haft tillgång till ett omfattande material bestående av olika dokument (styrdokument inkl. dokumentation av antagningstal och rutiner, kursplaner, litteraturlistor, examinationsuppgifter, uppsatser, utvärderingar, programinformation, instruktioner för antagningsprov och tillgång till de olika kursernas Canvas-plattformar). Under ett digitalt upptaksmöte den 13/1 2022 informerade fakulteten om organisationen och om Göteborgs universitets policy för kvalitetssäkring och kvalitetsuppföljning, och gruppen fick tillfälle att diskutera förväntningar och innehåll i utvärderingsarbetet. Institutionens representanter gav en introduktion till underlaget för utvärdering, och bedömaregruppen fick tid för att planera arbetet. Bedömaregruppen genomförde ett par digitala möten (21/2, 18/3) inför platsbesöket för att diskutera igenom materialet och planera platsbesöket. Platsbesöket skedde 28–29/3 (se schema i bilaga 1). Gruppen arbetade tillsammans på plats efter platsbesökets intervjuer och har efter platsbesöket arbetat i ett gemensamt Googledokument med utlåtandet och haft ytterligare ett digitalt möte (16/5).

Följande personer har ingått i bedömaregruppen:

Anders Björkvall, professor i svenska, Örebro universitet

Johan Brandtler, docent i nordiska språk, Stockholms universitet

Marina Hansson, studeranderepresentant, Lunds universitet

Anna W Gustafsson (ordf.), docent i svenska, Lunds universitet

Lena Malmsten Bäverstam, yrkesrepresentant, Föreningen examinerade språkkonsulter i svenska och Ordblick AB

Vid platsbesöket genomfördes möten med följande grupper:

Lärlagen för Retorik och Skriva

Lärlagen för svenska och språkkonsultprogrammet

Studievägledare

Studenter från Retorik, Skriva, svenska med språkvetenskaplig inriktning och språkkonsultprogrammet

Institutionsledning: prefekt, studierektor, utbildningsansvarig, koordinator

Denna rapport utgår ifrån de kriterier som arbetats fram av SUHF och som enligt Humanistiska fakultetens Vägledning för utbildningsutvärdering ska ligga till grund för utvärderingen. Dispositionen i yttrandet utgår från dessa kriterier:

Lärandemål och examensmål Här bedöms om de faktiska studieresultaten ser ut att motsvara lärandemål och högskoleförordningens examensmål.

Studenters lärande Här bedöms om undervisningen sätter studenternas lärande i centrum.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet Här bedöms om undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet.

Lärarnas kompetens och lärarkårens dimensionering Här bedöms om lärarna har aktuell och adekvat ämnesmässig, högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens samt om antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll.

Utbildningens relevans Här bedöms om utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov.

Studentinflytande Här bedöms om studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen.

Studie- och lärmiljö Här bedöms om en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger.

Uppföljning och utveckling Här bedöms om en kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs.

Under vissa rubriker kommer vi också att ta upp relevanta aspekter som inte enkelt kan sorteras in under kriteriet i fråga. Detta underlag inleds med en sammanfattning av de viktigaste resultaten av vår granskning och en sammanfattning av bedömargruppens rekommendationer för åtgärder och utvecklingsarbete.

Sammanfattning

Vår övergripande bedömning är att de utvärderade utbildningarna genomgående håller hög vetenskaplig och pedagogisk kvalitet. En klar styrka är den ämnesmässiga bredden vid institutionen i stort, med spetskompetens inom såväl system- som språkbruksorienterad forskning. Lärarkårens sammanlagda vetenskapliga och ämnesdidaktiska kompetens utgör en av institutionens främsta styrkor. Såväl lärare som ledning visar ett stort engagemang, vilket också uppfattas och uppmärksammas av studenterna.

Vi konstaterar att utbildningarna är väl förankrade i vetenskap och beprövad erfarenhet, liksom att examensmål och lärandemål i huvudsak täcks in. Kursplaner, lärandemål, examinationsuppgifter och övningar samverkar i de flesta fall på ett sätt som gynnar studenternas lärande. Här finns dock givetvis vissa utvecklingsmöjligheter beträffande förenklade examinationsformer, informationsstrukturer på lärplattformen Canvas, samt ett mer effektivt användande av betygskriterier för att ytterligare tydliggöra bedömningen av studieresultat och lärande.

Vår bedömning är vidare att de flesta utbildningarna är relevanta för studenternas och samhällets behov. För att öka språkkonsulternas attraktionskraft på arbetsmarknaden kan det dock behövas ett visst nytänkande och en anpassning till hur arbetsmarknaden ser ut i dag. Kurserna Retorik och Skriva fångar upp studentgrupper som kanske annars inte sökt sig till en utbildning inom svenska språket, medan kurserna i svenska med språkvetenskaplig inriktning är relevanta för ämnet för att de ger den bredd och det djup som lärarutbildning och vidare studier i svenska med språkvetenskaplig inriktning kräver.

I stort finns ett välfungerande system för kvalitetskontroll. Möjligheterna till studentinflytande är generellt goda och det verkar finnas en uppfattning bland studenterna att lärare hör samman de behov och åsikter som studenterna uttrycker. Bedömargruppen noterade dock en låg svarsfrekvens vid kursvärderingar, varför rutinerna för utvärdering behöver ses över.

Studie- och lärmiljön är generellt väldigt god med välanpassade klassrum, enskilda studieplatser, grupprum och möjlighet för studenterna att värma och äta lunch. Vi rekommenderar att studiemiljön fortsatt prioriteras högt, att utvecklingen av studiemiljön görs med studenternas intresse i fokus och att de ges möjlighet att påverka och komma med förändringsförslag.

Institutionens främsta utvecklingspotential finns enligt vår bedömning i lärarnas arbetssituation. Vår genomgång ger bilden av en lärarkår som drivs mycket hårt. Denna bild bekräftas av de intervjuade lärarna, som upplever att de timmar de får inte står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll. Vi rekommenderar en översyn av principerna för timtilldelning vid kursbemanning, och förespråkar att större hänsyn tas till relationen mellan studentantal och antal undervisningstimmar, liksom till antal undervisningstimmar i förhållande till antal kurser för enskilda lärare. Vidare bedömer vi att det behövs en tydlighet i vad som ska ingå de 20 procent av lektorernas arbetstid som inte utgörs av undervisning (kompetensutveckling, forskning, administration) och att institutionen utarbetar en tydlig plan för hur den höga pedagogiska och vetenskapliga nivån som lärarkåren nu besitter kan säkerställas.

Lärandemål och examensmål

Utbildningens styrkor och svagheter i relation till kriteriet samt eventuella rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete.

Här diskuterar vi om de faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och högskoleförordningens examensmål, men också i viss utsträckning progression, hur lärandemål och examensmål på olika nivåer samspelar med varandra och hur lärare och studenter bedömer kopplingen mellan examensuppgifter och lärandemål.

Det övergripande intrycket av institutionens kurser i huvudämnet svenska och av Språkkonsultprogrammet är att kurserna är ambitiösa och genomarbetade och att de faktiska studieresultaten väl avspeglar de lokala lärandemålen och högskoleförordningens examensmål. Uppsatserna håller en god kvalitet.

Kursplaner med lärandemål för respektive kurser finns ofta tillgängliga på Canvas och introduceras vid kursstart. Bedömargruppen kan dock konstatera att det finns vissa brister som handlar om tydliggörandet mellan kriterier för bedömning och lärandemål. Under intervjuerna frågade bedömargruppen lärare och studenter om rutiner kring bedömningskriterier och om kriteriernas koppling till lärandemålen, och här visade det sig att variationen är stor. I vissa kurser, t.ex. Skriva, finns en väl etablerad praktik kring hur bedömningskriterier förmedlas och hur progressionen i examinationsuppgifterna leder fram till lärandemålen i kursplanen. I andra kurser var detta emellertid mer ogenomskinligt för studenterna (se vidare nedan under Studenters lärande).

Nedan kommer vi först att gå igenom studieresultat, lärandemål och examensmål för Språkkonsultprogrammet för sig, eftersom det är ett program med en fast studiegång (förutom valbara inriktningar på termin 5 och 6) som har en mer komplex sammansättning av lärandemål på delkurser och terminskurser och lokala lärandemål på programnivå som ska avspegla högskoleförordningens examensmål. Därefter går vi igenom övriga kurser inom huvudområdet svenska.

Språkkonsultprogrammet

För Språkkonsultprogrammets del visar en genomgång av kurser och examinationsuppgifter i förhållande till högskoleförordningens examensmål och de lokala examensmålen för Språkkonsultprogrammet att samtliga examensmål och lärandemål för programmet täcks in under flera kurser i progression. Allra tydligast är detta för det lokala lärandemålet *uttrycka sig väl i tal och skrift, inom olika genrer, för olika syften och målgrupper*.

Ett par av lärandemålen i utbildningsplanen kan dock sägas vara lite oklara till sin innebörd. Det gäller målet att *anlägga ett kontrastivt perspektiv på språk och kommunikation*: I förhållande till vad är det kontrastivt och gäller det alla inriktningar? Det gäller också målet att *visa ett sakligt förhållningssätt till språkförändring, språklig variation och attityder till språk*. Betyder *sakligt* här vetenskapligt förankrat, eller betyder det relevant för yrkesliv? Vid en eventuell revidering av utbildningsplanen skulle sådana oklarheter kunna förtydligas.

Det finns även kurser som inte tydligt återspeglas i målen, som t.ex. psykolingvistik-kursen och kursen i kommunikationsplanering, som båda är viktiga inslag i utbildningen. En annan kommentar gäller didaktik, som kan sägas finnas implicit i de lokala utbildningsmålen, t.ex.

i målet *visa fördjupade kunskaper om språkvård, språkriktighet och praktiskt arbete med språkvård och språkrådgivning* och i målet *analysera kommunikation och kommunikationsproblem med relevanta språkvetenskapliga redskap samt på vetenskaplig grund och med grund i beprövad erfarenhet föreslå lösningar på dessa*. I utbildningsplanens beskrivande delar nämns didaktik enbart i valbara inriktningen 5R, då som skrivdidaktik, men ämnet torde vara viktigt även för den som ska arbeta med flerspråkighet eller engelska. Den kurs som enligt beskrivningen tar upp skrivdidaktik heter emellertid Skrivforskning, och utvärderingarna i materialet (dock enbart genomförda av enstaka studenter) tyder på att didaktikmomentet kunde framhåvas något mer. Kanske är det motiverat att lyfta in didaktik tydligare in i utbildningsmålen och ge det en starkare och mer synlig plats i utbildningen?

Övriga kurser inom huvudämnet svenska

De övriga kurserna inom huvudämnet svenska som utvärderats utgörs dels av helfartskurser i svenska med språkvetenskaplig inriktning (upp till 120 hp), dels av kortare, fristående kurser som ges på hel- eller halvfart inom ämnena skriva, retorik, retorik för yrkesverksamma, grammatikdidaktik för svenskämnet, språkvård, språkplanering och språkpolitik samt språk och makt.

Den övergripande bedömningen är att kursernas lärandemål och högskoleförordningens examensmål mycket väl täcks in under utbildningen. Mellan A- och B-kursen i svenska med språkvetenskaplig inriktning (SV1118 och SV1218) framträder utifrån kursplanerna en tydlig progression mellan delkurserna i struktur och textanalys på respektive nivå, vilket speglas i såväl lärandemål som litteratururval. I SV1218 utgör de första tre lärandemålen på delkursen Språkets struktur II en tydlig fördjupning i förhållande SV1118. Av studentintervjuerna framgick dock att denna tänkta påbyggnad inte fungerade särskilt väl i praktiken för strukturkurserna: ”inte så bra kommunikation mellan grammatiken på a- och b-nivån” var en kommentar. Däremot berömdes progressionen mellan delkurserna i textanalys.

Att döma av uppsatserna ger kurserna i svenska både bredd och djup; uppsatserna håller en hög eller mycket hög nivå. Det mest oroväckande är snarare bristen på uppsatser på avancerad nivå; de senaste 10 åren har endast en handfull magister- och masteruppsatser producerats vid institutionen.

Vad gäller de lokala lärandemålen i kursplanen skulle de dock kunna förtydligas eller preciseras. Särskilt gäller detta lärandemål 2 under rubriken ”Färdighet och förmåga” på SV1318: *resonera kring vetenskapliga frågor i allmänhet och språkvetenskapliga i synnerhet*. Ett konkret förslag är att ersätta det vaga ”vetenskapliga frågor” med ”vetenskapliga förhållningssätt” och ”språkvetenskapliga frågor” med ”språkvetenskapliga metoder och teorier”.

De övriga fristående kurserna inom huvudämnet svenska kan ingå i generella examen, men inte själva utgöra huvudämnen. Deras relation till högskoleförordningens examensmål är därför mindre relevanta. I genomgången har vi därför fokuserat på lärandemålen som preciseras i respektive kursplan. Det övergripande intrycket är att kurserna i skrivande och retorik är välfungerande, ambitiösa kurser med väl utarbetade rutiner för examination och bedömning. Både lärare och studenter framhävde bredden på de uppgifter de gavs på skriv- och retorikkurserna, vilket också speglas väl i kursplanen och på Canvas.

Studenterna på skriv- och retorikkurserna upplevde ett högt tempo, vilket bekräftades av de undervisande lärarna. Lärarna på dessa kurser var särskilt missnöjda med sin arbetsbelastning, och menade att de hade för få timmar för undervisning och främst examination, i synnerhet när studentgrupperna var lite större. De upplevde bitvis dessa kurser som övermäktiga.

Rekommendationer

- I samband med en framtida revidering av utbildningsplanen för Språkkonsultprogrammet, överväg om formuleringarna om kontrastivt perspektiv och sakligt förhållningssätt kan förtydligas och om kommunikationsplanering och psykologivistik behöver synliggöras mer.
- Inled en diskussion om didaktikens plats såväl i utbildningsplanen för Språkkonsultprogrammet som i den kurs som i första hand tar upp skrivdidaktik och som nu heter Skrivforskning.
- I samband med en framtida revidering av kursplanen för SV1318 bör lärandemålen ses över och preciseras, så att det tydligare framgår vilka färdigheter och förmågor studenten förväntas uppvisa och hur detta ska examineras.
- Se över progressionen mellan strukturkurserna i SV1118 och SV1218.
- Inled en diskussion om huruvida det är motiverat att begränsa antalet uppgifter på kurserna Retorik och Skriva.

Studenters lärande

Utbildningens styrkor och svagheter i relation till kriteriet samt eventuella rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete.

Här beskriver vi hur undervisningen i vid bemärkelse på olika sätt utformas i relation till studenternas lärande. Vår analys har innefattat kursplaner, betygskriterier, examinationsuppgifter och lärandeaktiviteter såsom de presenteras på Canvas. Ett centralt bedömningsunderlag är givetvis också de intervjuer med både studenter och lärare som genomfördes vid platsbesöket.

Vår bedömning är att studenternas lärande sätts i centrum i samtliga utbildningar som bedömts, trots bristande studentantal och sämre ekonomi som under platsbesöket togs upp som försvårande faktorer. Till att börja med uppvisar samtliga lärargrupper som vi träffat ett stort engagemang för studenterna och deras rätt till lärande utifrån givna förutsättningar och kursbudgetar. Övningar och kursplaneringar (i Canvas) och examinationer är i stort genomtänkta och samverkar för att gynna studenternas lärande. Det finns lärandemål för kurserna, och även här är lärandeaktiviteterna i huvudsak relaterade till målen för studenternas lärande. Kort sagt finns en tydlighet i vad som förväntas av studenterna, vilket backas upp av väl genomtänkta lärandeaktiviteter, examinationer och styrdokument.

Handledarkompetensen är generellt sett mycket hög i dessa utbildningar. Vår bedömning av uppsatser på kandidat- och avancerad nivå gav också vid handen att de är väl handledda, vilket ju är ett av de viktigaste kriterierna för möjlighet till utvecklat lärande på de nivåerna. På avancerad nivå finns också ett imponerande utbud av kurser, som också sätter studenternas möjlighet till ett breddat lärande inom huvudområdet i fokus.

Studenterna målar också upp en bild av att lärandeaktiviteterna verkligen är genomtänkta och motiverande, vilket alltså bekräftas av de detaljerade och ofta väl genomtänkta uppgifterna och informationstexterna som finns på Canvas. Lärarnas höga kompetens lyftes fram liksom den tydlighet i instruktionerna för lärandeaktiviteterna som vi också noterat på Canvas. Vid mötena med studenterna utkristalliserade sig också en bild av en lärarkår som är mycket engagerade i studenternas lärande, men också mycket tillgängliga för studenterna. Särskilt tydligt kommunicerades detta av språkkonsultstudenterna, men också av övriga. Vår samlade bild av studenternas kursutvärderingar är också att studenterna överlag är nöjda med kursdesign, undervisningspraktiker och examinationsuppgifter. Möjligen finns en viss kritik mot viss kurslitteratur, men det motsäger ju i princip inte att studenternas lärande ändå sätts i centrum.

Det finns också ett antal utvecklingsområden. Först och främst är dessa kopplade till ett mer effektivt utnyttjande av tillgängliga lärresurser. Den höga ambitionsnivån hos lärarna har givetvis många fördelar, men i vissa fall har vi noterat att såväl instruktioner som examinationer är omfattande och resurskrävande, både för lärare och studenter. I vissa fall kan instruktionerna bli så omfattande att de skulle kunna bli svåröverskådliga för studenterna. Detta gäller också utnyttjandet av Canvas. Ibland är Canvas-sidorna så informationstunga att det för bedömaregruppen varit svårt att orientera sig, vilket indikerar att vissa studenter också skulle kunna ha det. Det gäller framför allt kursingångar som har flera delkurser, där det blir mycket information på många undersidor. Det ska dock understrykas att ingen större kritik mot Canvas och dess utnyttjande noterades i studentsamtalen.

Bedömaregruppen drar slutsatsen att den frustration som vissa av lärarna uttryckte över att av resursskäl inte kunna göra ännu mer för att stötta studenterna i deras lärande möjligen leder till de omfattande texterna, instruktionerna och övningarna på Canvas liksom till ibland flerdelade examinationer. Vår bedömning är att komplexiteten i vissa fall bör ses över i syfte att göra såväl Canvas som vissa examinationer och övningar mer överskådliga för studenterna och samtidig anpassa lärarnas för- och efterarbete. Detta skulle gynna studenternas lärande (också i termer av deras självständiga sökande efter kunskap), och samtidigt dra ned risken för att lärarkåren överarbetar med t.ex. hälsoproblem som följd.

Det kan också noteras att studenterna på såväl grundkursen i Retorik som Skriva pekade på det höga tempot och de omfattande uppgifterna (se ovan). Vi inser att dessa är tidskrävande kurser med många praktiska moment, men det finns ändå anledning att se över antalet moment och tidsintervallet mellan dem och utreda möjligheten till ett ännu tydligare fokus på de moment som lärarna bedömer som extra viktiga och centrala.

Kandidatuppsatserna (inklusive språkkonsulternas examensarbeten) är som nämnts väl handledda; samtidigt är i synnerhet uppsatserna på avancerad nivå, men också kandidatuppsatserna på Svenska med språkvetenskaplig inriktning C mycket omfattande. På avancerad nivå kan detta vara motiverat, men på kandidatnivån kan det i vissa fall vara rimligt att begränsa omfattningen på uppsatserna för att anpassa dem till tiden för lärande-/forskningsprocessen som finns tillgänglig (samt till handledarresurserna). Vi noterade vissa kandidatuppsatser på runt 50 sidor.

Bedömaregruppen noterade också att medan en tydlig systematik finns för lärandemål så är systematiken gällande betygskriterier inte alls lika tydlig. Med andra ord, ur ett

studentperspektiv är det inte alltid så lätt att identifiera vad som krävs för betyget G eller VG på en kurs. Oftast, men inte alltid, finns betygskriterier angivna vid själva examinationsuppgiften, som ju kan vara flera på en och samma delkurs. När studenterna tillfrågades om betygskriterier (var de finns och vad de är till för) var svaren svävande, med undantag för språkkonsultstudenterna som visste var de skulle leta och uppfattade kriterierna som tydliga. Bland lärarna fanns det också en viss osäkerhet om betygskriteriernas roll och hur de tillämpades. Bedömaregruppen inser att betygskriterier kan användas på ett mer eller mindre systematiskt och formaliserat sätt, men anser ändå att systematiken bör ses över i alla utbildningarna. Rätt använda kan sådana kriterier vara ett verktyg för studenter att avgöra vilket lärande som verkligen sätts i centrum och bedöms vid betygssättningen. På så sätt kan betygskriterierna också fungera som pedagogiska verktyg som inriktar lärandet på vissa kunskaper snarare än andra. Detta kan tydliggöra fokuset för studenter, men också underlätta examinationen för lärarna.

Slutligen gav intervjuerna med såväl studenter som lärare och ledning även information om lärresurser i vid bemärkelse, som olika typer av lokaler, biblioteksresurser, stödresurser osv. Alla dessa är viktiga för studenternas lärande, och vi bedömer att de är tillfredsställande. Det krävdes dock att vi ställde direkta frågor för att komma åt denna information eftersom vi hade svårt att finna den i underlaget. En genomgång av hur informationen om dessa lärresurser kan kommuniceras till studenterna på det mest effektiva sättet kan därför vara en bra idé.

Rekommendationer

- Hitta sätt att bibehålla lärarkårens höga kompetens och engagemang som är helt avgörande för att studenternas lärande, som i nuläget, verkligen sätts i centrum. Här uppfattar vi bristande studentantal, sämre ekonomi och risk för en utarbetad lärarkår som de största utmaningarna.
- Förenkla examinationerna i de fall det är möjligt.
- Systematisera och förenkla informationsstrukturen på Canvas i den mån det är möjligt och lärplattformen tillåter. En rekommendation är att tydliggöra för lärarna att de har ansvar för att presentera för studenterna hur Canvas kommer att användas på respektive delkurs.
- Diskutera hur uppsatsernas omfång (och handledarinsatserna) kan fokuseras med bibehållen hög kvalitet.
- Ha en genomgripande diskussion om betygskriterier så att de eventuellt kan användas inte bara som formella verktyg utan också som pedagogiska verktyg genom vilka studenternas lärande sätts i centrum men på ett ännu mer fokuserat sätt. Ofta kan en sådan genomgång också leda till ett effektiviserat examinationsarbete, i synnerhet på grund- och fortsättningsnivån.
- Utveckla en plan för hur information om tillgängliga lärresurser effektivt kan kommuniceras till studenter.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Utbildningens styrkor och svagheter i relation till kriteriet samt eventuella rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete.

I vår bedömning av detta kriterium har vi främst utgått från tillgängliga litteraturlistor, kursupplägg och studentuppsatser på olika nivåer, samt tagit hänsyn till lärarnas ämnesmässiga och högskolepedagogiska kompetens. Det råder inget tvivel om att de utvärderade utbildningarna vid Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi håller mycket hög nivå, både vad gäller kursutbudets förankring i vetenskap och beprövad erfarenhet och lärarnas generellt sett mycket höga vetenskapliga och högskolepedagogiska kompetens (se nedan under Lärarnas kompetens och lärarkårens dimensionering). En klar styrka är den ämnesmässiga bredden vid institutionen i stort, med spetskompetens inom såväl system- som språkbruksorienterad forskning. Utvecklingsprojektet i språkteknologi bör också lyftas fram, eftersom det kopplar undervisningen till ett forskningsfält där GU är mycket starka.

Det är en uppenbar styrka att litteraturen i flera kurser utgörs av titlar författade av lärare på institutionen. Många lärare har också ambitiöst utarbetade lektionsmaterial i form av föreläsningssanteckningar, övningsuppgifter och instuderingsuppgifter. Inom såväl Språkkonsultprogrammet som i de övriga kurserna i svenska uppfyller undervisningen också uppenbarligen allt man kan önska.

Rekommendation

- Säkerställa att kurserna även fortsatt uppvisar en tydlig koppling mellan forskning och utbildning. För detta är det av central vikt att hålla forskningssidan av institutionen levande genom att säkerställa lärarnas möjlighet att hålla sig ajour med forskning och utföra egen forskning.

Lärarnas kompetens och lärarkårens dimensionering

Utbildningens styrkor och svagheter i relation till kriteriet samt eventuella rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete.

Bedömningsgruppen vill framhålla lärarnas höga kompetens, som onekligen utgör en verklig styrka för institutionens hela kurs- och programutbud. Lärarna som arbetar på Språkkonsultprogrammet har generellt aktuell och adekvat högskolepedagogisk kompetens. För några av de mer tillämplade kurserna tas specialiserade lärare in utifrån, men dessa är då inte kursansvariga. Generellt verkar man också ha som koncept att involvera doktorander tidigt och dela på kurser, vilket är bra för kontinuiteten (och för doktoranderna).

Lärarna som undervisar på de övriga kurserna inom huvudämnet svenska har nästan samtliga välbelagd och omfattande vetenskaplig kompetens, men det framgår inte av det tillgängliga utdraget från Primula (bilaga 0 010) om alla lärarna har högskolepedagogisk kompetens. Flera av lärarna är välrenommerade forskare inom svensk språkvetenskap, och delar av litteraturen på många kurser består av titlar som skrivits av undervisande lärare eller andra lärare vid institutionen. Det är en klar styrka.

Även studenterna framhåller vid ett flertal tillfällen sina lärare och berömmar deras kompetens och engagemang. Vår bedömning är att lärarkårens sammanlagda vetenskapliga och ämnesdidaktiska kompetens utgör en av institutionens främsta styrkor, kanske rentav den främsta.

Samtidigt framträder ett tydligt missnöje bland lärarna, som återkommande påtalar den höga arbetsbelastningen: för många kurser, för få timmar och för många studentuppgifter att examinera. Vår genomgång bekräftar bilden av en lärarkår som drivs mycket hårt. De senaste årens minskade studenttillströmning har resulterat i färre studenter på många kurser, vilket i sin tur lett till att varje lärare får hålla många olika kurser. Detta kan på sikt leda till alltför hög arbetsbelastning. Det framgår också av vår utvärdering att lärarna upplever att de timmar de får inte står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll. Det kan därför finnas anledning att diskutera förhållandet mellan antalet studenter per kurs, timtilldelning och antalet kurser per lärare.

Lektorerna har i grundtjänsten 80 procent undervisning, 10 procent forskning och 10 procent kompetensutveckling. Inga särskilda timmar ges för kompetensutveckling i form av högskolepedagogiska kurser och seminarier, utan det ska rymmas inom tjänstens 10 procent. Vid samtalet med ledningen framkom att ett nytt läraravtal just nu arbetas fram, med förhoppning om att kompetensutvecklingen ska ökas till 15 procent. Vi bedömer att det behövs en tydlighet i vad som ska ingå i de olika posterna (kompetensutveckling vs forskning) och att institutionen utarbetar en tydlig plan för hur den höga pedagogiska och vetenskapliga nivån som lärarkåren nu besitter kan säkerställas.

Rekommendationer

Vi inser att lärarnas höga arbetsbelastning står i direkt proportion till institutionens ekonomi, och att de ekonomiska ramarna inte nödvändigtvis medger övergripande åtgärder beträffande lärarnas timtilldelning. Samtidigt vill vi lyfta ett antal åtgärder som bör kunna påverka lärarnas situation:

- Utveckla tekniker, metoder och praktiker för att anpassa lärarnas arbetsinsatser till de ekonomiska ramarna och timtilldelningen. Responsgrupper är ett exempel, liksom flipped classroom.
- Vässade lärandemål och betygskriterier kan göra kursernas kärninnehåll och krav tydligare för studenterna men också underlätta för lärarna att fokusera det mest centrala innehållet och samtidigt underlätta examinationsarbetet.
- Samläsning förekommer redan nu mellan Språkkonsultprogrammet och Svenska med språkvetenskaplig inriktning; eventuellt kan ytterligare samläsning (Retorik/Skriva/Språkkonsultprogrammet) vara möjlig för att uppnå stordriftsfördelar och en kritisk massa.
- Tydliggör vad som förväntas ingå i forskning respektive kompetensutveckling så att till exempel pedagogiska kurser och kursutveckling tydligt syns i bemanningen.

Utbildningens relevans

Utbildningens styrkor och svagheter i relation till kriteriet samt eventuella rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete.

Här beskriver vi hur pass relevanta de olika kurserna samt Språkkonsultprogrammet är för både studenternas och samhällets behov. Vår analys utgår från kursplaner, litteraturlistor, examinationsuppgifter, kursutvärderingar, intervjuer med studenter, lärare, studievägledare och ledning under vårt platsbesök, intervjuer med alumnistudenter (utanför platsbesöket) samt resultatet från institutionens egen alumniundersökning.

Vår generella bedömning är att de olika utbildningarna är relevanta för studenternas och samhällets behov. Institutionens studievägledare ser ett behov av en större arbetslivsanknytning. De tror att det skulle kunna göra utbildningen ännu mer relevant för studenterna och samhället samt ytterligare öka möjligheten till jobb efter examen. Den utbildning som är tydligast yrkesorienterad är givetvis Språkkonsultprogrammet och vi kommer därför fördjupa oss i den, men vi uttalar oss också om institutionens kursutbud.

Språkkonsultprogrammet

Vår sammanfattande bedömning är att Språkkonsultprogrammet är relevant för både studenternas och samhällets behov. Utbildningen erbjuder en kompetens som efterfrågas och många får snabbt jobb efter avslutad utbildning. Dock är det få som arbetar som just språkkonsulter eller språkvårdare som kanske är det man tänker sig efter utbildningen. I stället arbetar många som kommunikatörer och andra närliggande yrken. Vi ser dock att de krav som numera finns på tillgängliga texter (Lagen om tillgänglighet till digital offentlig service) gör Språkkonsultprogrammet extra relevant. Detta menar vi att utbildningen kan tydliggöra mer i både kursdokument och marknadsföring.

Vår genomgång av kurserna visar att det finns många tillämpade kurser men inte så många breddningskurser. Det ger en strömlinjeformad utbildning och mindre möjligheter att skapa sig en individuell profil (även om det finns val att göra, på termin 5, men de är alla inom ramen för en ”klassisk” språkkonsultkompetens).

Institutionens alumniundersökning från 2019 visar att en majoritet av de som examinerats från Språkkonsultprogrammet ansåg att utbildningen i hög grad gett dem färdigheter och förmågor som är relevanta för yrkeslivet. Undersökningen visar också att en majoritet fick jobb efter utbildningen: hela 68 procent hade arbete inom tre månader från examen och 52 procent hade arbete direkt efter examen. Undersökningen visar också att fyra av fem trivs med sitt arbete och upplever sig ha goda möjligheter att själva påverka sin arbetssituation. Efter utbildningen tyckte fyra av tio att det var lätt eller ganska lätt att hitta jobb att söka och hälften tyckte att det var lätt eller ganska lätt att få jobb. Endast 25 av 46 tillfrågade personer valde att delta i undersökningen. Trots det tycker vi att resultaten ger stöd för att utbildningen uppfyller studenternas behov och att det finns ett behov av examinerade språkkonsulter i samhället i stort.

Dagens studenter vittnar om att programmet känns relevant, och att de fått nytta av allt de gjort när de kom ut på praktik. Någon påtalade att flera kurser som inte verkade relevanta i förväg har visat sig vara det. Någon annan sa att allt har varit supernyttigt och kurserna har givit hen en insikt om att det inte finns några ”enkla” vägar till att få texter att fungera. Delkursen Språkbruk i arbetslivet verkar vara uppskattad och i viss mån fylla det behov av arbetslivserfarenhet som studenter ofta saknar när de kommer ut i arbetslivet.

De råder olika åsikter bland både nuvarande och tidigare studenter om nyttan av kurserna i yrkeskunskap. De flesta verkar dock vara eniga om är att innehållet i dessa inte är specifikt för just språkkonsulter. Ett förslag är därför att anpassa innehållet så kursernas innehåll blir mer relevant för studenterna; ett annat att lyfta yrkeskunskap från utbildningen och i stället erbjuda en fristående kurs för alla som läser något svenskämne.

Även om utbildningen alltså i stort verkar ge vad som behövs för att uppfylla studenternas och samhällets behov rymmer den förstås inte allt. Att många arbetsgivare efterfrågar

kompetenser som inte täcks in av programmets kursutbud framgår av både alumniundersökningen och våra intervjuer med alumnistudenter och nuvarande studenter.

Ytterligare en aspekt som framkommer i alumniundersökning och intervjuer är att beteckningen ”språkkonsult” kan upplevas som problematiskt för att arbetsgivare inte känner till vad en språkkonsult kan. Därför finns det vissa svårigheter i att bedöma yrkesrelevansen.

Alumniundersökningen och alumniintervjuerna visar att relativt få nyutbildade språkkonsulter får jobb hos myndigheter. Därför är möjligen utbildningens fokus på myndigheter för snävt. Det finns få tjänster inom språkvård och klarspråk etc. att söka. Många språkkonsulter söker sig därför till andra närbesläktade yrken såsom kommunikatör eller webbredaktör. Frågan är om utbildningen bättre borde matcha kravlistan hos potentiella arbetsgivare i näringslivet eller hos andra organisationer. I alumniintervjuerna framkom att potentiella arbetsgivare har en förväntan på kunskaper inom bildhantering, film, form, webbpublicering m.m. Kanske behövs därför en större digital verktygslåda.

Övriga kurser inom huvudområdet svenska

Kurserna Retorik och Skriva fångar upp studentgrupper som kanske annars inte sökt sig till en utbildning inom svenska språket, men som känner ett behov av att kommunicera bättre i sitt arbetsliv. Andra läser kurserna som en del inom ett annat program, till exempel Industriell ekonomi. Vi bedömer därför att kurserna fyller ett stort behov både för studenterna och samhället i stort. Detta bidrar säkert till att just dessa kurser i dag tillhör dem med störst söktryck där det är lättast att fylla platserna.

Studenterna som läser Retorik anser att retorik är relevant i alla sammanhang. Flera av dem uttryckte under vår intervju en önskan om att kunna gå en fortsättningskurs.

Studenterna från Skriva anser att kursen ger en bra grund inför arbetslivet eftersom det i dag är nödvändigt att kunna producera text inom de flesta yrken. Av de fem studenter från Skriva som deltog i vår intervju planerade tre att söka till Språkkonsultprogrammet. Här fyller alltså kursen ytterligare ett behov. Vi har tidigare konstaterat att Språkkonsultprogrammet är relevant för studenternas och samhällets behov, men vi vet också att det är svårt att fylla platserna på programmet. Kursen Skriva kan alltså leda till att fler studenter får upp ögonen för utbildningen och att de arbetar upp sin kompetens så att de kan klara antagningsprovet.

I motsats till kurserna i Retorik och Skriva är söktrycket till kurserna i Svenska med språkvetenskaplig inriktning lågt. Institutionen omarbetade grundkursen för cirka fem år sedan och kursen fick då sitt nuvarande namn. Syftet var både att få fler att söka kursen och att få dem att stanna kvar. Dessvärre verkar inte satsningen ha haft önskad effekt; det är fortfarande svårt att fylla platserna på kursen.

Vi bedömer att både grundutbildningen och magisternivån är nordistiskt gedigna. Men kanske skulle till exempel ett flerspråkighetsperspektiv både locka fler studenter och rusta dem bättre för samhällets och arbetsmarknadens behov?

Vi har inte tagit del av någon alumniundersökning med deltagare som läst upp till kandidat- eller magisternivå. En sådan skulle kunna ge viktiga insikter i utbildningens upplevda relevans och idéer om förnyelse.

Rekommendationer

- För att ytterligare öka språkkonsulternas attraktionskraft på arbetsmarknaden behövs viss breddning av kursutbudet, framför allt vad gäller digital kompetens.
- Inled en diskussion om kursen i yrkeskunskap inom Språkkonsultprogrammet.
- Tydliggör i marknadsföringen att kursen Skriva kan vara en bra väg in mot Språkkonsultprogrammet.
- Utred om det skulle gå att erbjuda en fortsättningskurs i Retorik.
- Genomför en alumniundersökning för Svenska med språkvetenskaplig inriktning.
- Fortsätt arbeta för fler smidiga övergångar mellan olika spår och mer samläsning så att ämnet svenska kan leva vidare med samma höga kvalitet.

Studentinflytande

Utbildningens styrkor och svagheter i relation till kriteriet samt eventuella rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete.

I intervjuerna med studenter framkommer att det finns låg kännedom om rätten och möjligheten att tillsätta studentrepresentanter inom olika organ på institutionen. Bedömargruppen uppfattar att det bland studenterna finns viss kännedom om studentkåren, ofta genom att kåren själv skickat ut exempelvis mejl, men inte vad kåren gör eller att man som student kan vända sig dit för att få hjälp med utbildningsrelaterade problem. Vi tror att lärare och annan personal som träffar studenterna kan ta ett större ansvar både gällande att hålla sig informerade om kåren och studentrepresentation och att föra informationen vidare till studenterna.

Rutiner för kursvärderingar och utvärderingar finns på plats vid institutionen (bilaga 0 002). Dessa verkar förvisso vara relativt gamla (de blev senast uppdaterade år 2015) och är i vissa avseenden mycket detaljerade och utförliga. I intervjuer med såväl studenter som lärare och övrig personal framkom att dessa regelverk ofta inte följs, och att det särskilt för delkurser ibland inte genomförs kursvärderingar över huvud taget. Anledningen verkar i vissa fall vara låg kännedom om rutinerna bland lärarna.

Ett annat problem är att svarsfrekvensen vid kursvärderingar ofta är väldigt låg. Detta innebär i sin tur bland annat att studenternas åsikter inte blir representativa. Bedömargruppen menar att institutionen måste arbeta för att kursvärdering och utvärdering blir ett naturligt och kontinuerligt inslag i utbildningen och gärna görs i direkt anslutning till kursen.

Det framkommer dock att några av lärarna använder andra metoder som ger studenter möjlighet att uttrycka åsikter och påverka utbildningen, exempelvis löpande loggboksskrivande och reflektioner. Även om bedömargruppen ser positivt på att det uppkommer andra möjligheter för studenter att ge feedback och uttrycka sina åsikter om utbildningen finns det även en rad nackdelar med att kursvärdering och kursutvärdering inte struktureras på ett enhetligt sätt. Bland annat finns risken att svaren inte blir anonyma,

att studenterna inte vågar uttrycka sina åsikter och att det som framkommer i feedbacken inte tas vidare i utvärderingsarbetet. Vår samlade åsikt är att rutinerna för kursvärdering och utvärdering kan förenklas och förtydligas för att underlätta lärarnas arbete i såväl framtagande av kursutvärderingar som i uppföljningsarbetet av dessa.

Rekommendationer

- Se över rutinerna för att informera om och tillsätta studentrepresentanter.
- Samarbeta med studentkåren för att informera om kårens verksamheter och om studentrepresentation.
- Utveckla, uppdatera och implementera effektiva utvärderingsrutiner, gärna i samråd med studenter.
- Genomför kursvärderingar och kursutvärderingar under hela terminen, i direkt anslutning till kurserna.

Studie- och lärmiljö

Utbildningens styrkor och svagheter i relation till kriteriet samt eventuella rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete.

Studie- och lärmiljön är generellt väldigt god med klassrum och studieplatser i nya och fräscha lokaler. Såväl lärare som studenter verkar uppleva att klassrummen är ändamålsenliga och det tycks finnas goda tillgång till både enskilda studieplatser och grupprum. Många studenter verkar sköta studierna på plats i institutionens och intilliggande lokaler, och bedömargruppen upplever att det finns en känsla av tillhörighet till platsen för lärande. Bedömargruppen ser även positivt på att det anordnas skrivverkstäder och att Studenthälsan håller i pass om stresshantering.

Det framkommer dock i intervjuer med studenterna att det kan vara svårt att få tag i grupprum och att det är problem med dålig luft, särskilt i bibliotekens grupprum. Vi föreslår att studie- och lärmiljön fortsatt prioriteras högt, att utvecklingen av studiemiljön görs med studenternas intresse i fokus och att studenterna ges möjlighet att påverka och komma med förändringsförslag.

Rekommendationer

- Fortsätta prioritera studie- och lärmiljön.
- Utveckla studiemiljön med studenternas lärande i fokus.

Uppföljning och utveckling

Utbildningens styrkor och svagheter i relation till kriteriet samt eventuella rekommendationer om lämpligt utvecklingsarbete.

Kursvärdering och kursutvärdering genomförs på alla helkurser och utbildningar vid institutionen, dock inte på alla delkurser. Det verkar dock som att inte alla lärare är lika medvetna om de rutiner som finns eller vilka verktyg som ska användas, hur och när värderingarna ska utföras, vem som ska sammanställa dem och vem som säkerställer att utvärderingarna följs upp. Lärarna i alla arbetslag återkommer till detta, vilket innebär att

detta är ett tydligt område för förbättringar. Ett ytterligare problem är att förhållandevis få studenter svarar på kursvärderingarna (något som givetvis känns igen från andra lärosäten), vilket gör att man bör tänka igenom sätt för att säkerställa högre svarsfrekvens (jfr Studentinflytande ovan).

Hos såväl ledningen som lärarna verkar principerna för timfördelning vid kursutveckling vara oklara (se också under Lärarnas kompetens och lärarkårens dimensionering ovan), såtillvida att det saknas schabloner. Vi anser att timfördelning för kursutveckling inte bör vara en fråga om individuell förhandling, utan att tydliga principer bör utarbetas. En möjlig variant är att utlysa kvalitetsutvecklingsmedel på institutionsnivå avsedda för kursutveckling, för att göra tilldelningen mer transparent. För att underlätta lärarnas arbetsbelastning bör de också ges extra timmar utifrån en schablon första gången de håller en kurs (t.ex. 20 timmar extra).

I intervjuerna med lärarna uttrycktes uppskattning och intresse för kontinuerlig kollegial diskussion om pedagogiska frågor. Vi uppmanar därför ledningen att fortsätta utveckla former för en levande pedagogisk diskussion, t.ex. i samband med personalmöten eller på didaktiskt inriktade seminarier (som till viss del redan finns).

Rekommendationer

- Utarbeta tydligare rutiner för timfördelning vid kursutveckling och pedagogisk vidareutbildning.
- Ge lärarna extra timmar när man tar fram eller tar över en kurs.
- Skapa forum för kontinuerlig pedagogisk diskussion inom lärarlag/ämne.

Bilaga 1: Schema för platsbesök

Måndag den 28/3 kl. 12–17: Gästmatsalen	
12.00–14.00	Lunch och bedömagruppens egen arbetstid.
14.00–15.00	Lärlagen för Retorik och Skriva
15.00–15.30	Studievägledare
15.30–17.00	Lärlagen för svenska och språkkonsultprogrammet
Tisdagen den 29/3 kl. 8.30–16: Gästmatsalen 8–13, mötesrum institution 13–16	
8.30–9.10	Prefekt, studierektor, utbildningsansvarig, koordinator (SPK)
9.15–9.55	Studenter som läser Retorik
10.00–10.40	Studenter som läser Skriva
10.45–11.25	Studenter som läser svenska med språkvetenskaplig inriktning
11.30–12.10	Studenter från Språkkonsultprogrammet (Zoom då studenterna var på praktik)
12.10–16.00	Lunch och bedömagruppens egen arbetstid